

YOZMA NUTQ BUZILISHLARI BO‘LGAN BOLALARDA RAQAMLI
TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA LOGOPEDIK KORREKSIYA METODLARI

Nizomiy nomidagi O‘zMPU

Logopediya kafedrasi o‘qituvchisi

Sabirova Zebo Ilhomjonovna

Logopediya yo‘nalishi 408-guruh talabasi

Rustamova Ziyoda Rustam qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada yozma nutq buzilishlari bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ish jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Disgrafiya va disleksiya kabi yozma nutq buzilishlari boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalarda keng uchraydigan muammolardan biri hisoblanadi. Maqolada ushbu buzilishlarni korreksiya qilishda interaktiv metodlar, kompyuter dasturlari va didaktik o‘yinlardan foydalanish samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida fonematik eshituvni rivojlantirish, vizual idrokni mustahkamlash hamda yozish ko‘nikmalarini shakllantirishning logopedik metodlari ko‘rib chiqilgan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются методы логопедической коррекции у детей с нарушениями письменной речи с использованием цифровых технологий. Нарушения письменной речи, такие как дисграфия и дислексия, являются распространённой проблемой среди учащихся начальных классов. В статье анализируется эффективность применения интерактивных методов, мультимедийных средств и компьютерных программ в процессе логопедической работы. Отмечается, что использование цифровых технологий способствует повышению мотивации учащихся, развитию фонематического восприятия и формированию навыков письма и чтения. Также рассматриваются основные этапы организации логопедических занятий с использованием современных информационных технологий.

Abstract: This article discusses the methods of speech therapy correction for children with written speech disorders using digital technologies. Written speech disorders such as dysgraphia and dyslexia are common problems among primary school students. The article analyzes the effectiveness of interactive methods, multimedia tools and computer programs in the process of speech therapy work. It is noted that the use of digital technologies increases students' motivation, develops phonemic perception and improves writing and reading skills. The main stages of organizing speech therapy sessions using modern digital technologies are also considered.

Kalit so‘zlar: Yozma nutq, disgrafiya, disleksiya, logopedik korreksiya, raqamli texnologiyalar, fonematik idrok, boshlang‘ich ta’lim, interaktiv metodlar.

Key words: Written speech, dysgraphia, dyslexia, speech therapy correction, digital technologies, phonemic perception.

Ключевые слова: письменная речь, дисграфия, дислексия, логопедическая коррекция, цифровые технологии, фонематическое восприятие.

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maxsus pedagogika va logopediya sohasida innovatsion metodlardan foydalanish bolalarning nutqiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Yozma nutq buzilishlari, xususan disgrafiya va disleksiya boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda tez-tez uchraydigan muammolardan biridir. Ushbu buzilishlar bolaning o'qish va yozish ko'nikmalarini egallash jarayonida qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Natijada bola o'quv faoliyatida ortda qolishi kuzatilib boradi. Shu sababli logopedik ish jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda qiziqish uyg'otadi, ularning diqqatini faollashtiradi hamda nutqiy faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Yozma nutq buzilishlarining xususiyatlari yozma nutq buzilishlari bolaning o'qish va yozish jarayonida uchraydigan barqaror xatolar bilan namoyon bo'ladi. Disgrafiya bilan og'rigan bolalarda quyidagi belgilar kuzatiladi:

- harflarni tushirib qoldirish;
- harflarni almashtirib yozish;
- bo'g'inlarni noto'g'ri joylashtirish;
- so'zlarni qo'shib yoki ajratib yozish;
- grammatik xatolar.

Disleksiya esa asosan o'qish jarayonining buzilishi bilan xarakterlanadi. Bunday bolalar matnni sekin o'qiydi, tovushlarni noto'g'ri talaffuz qiladi va o'qilgan matn mazmunini tushinishda qiyinchiliklarga duch keladi. Yozma nutq buzilishlarining kelib chiqishida fonematik eshituvning yetarli rivojlanmaganligi, diqqat va xotiraning sustligi hamda analizatorlar faoliyatidagi kamchiliklar muhim rol o'ynaydi.

Raqamli texnologiyalarning logopedik ishdagi ahamiyati ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Logopedik mashg'ulotlarda kompyuter, planshet va interaktiv dasturlardan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- bolalarda motivatsiyani oshiradi;
- mashg'ulotlarni qiziqarli shaklda tashkil etishga yordam beradi;
- vizual va eshitish analizatorlarini bir vaqtning o'zida faollashtiradi;
- individual yondashuvni ta'minlaydi.

Masalan, interaktiv o'yinlar yordamida harflarni farqlash, bo'g'inlarni tuzish hamda tovushlarni to'g'ri aniqlash kabi mashqlarni bajarish mumkin. Bunday mashg'ulotlar bolaning fonematik idrokini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalar yordamida qo'llaniladigan logopedik metodlar logopedik korreksiya jarayonida quyidagi metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi:

1. Interaktiv didaktik o'yinlar: Kompyuter yoki planshet yordamida tashkil etilgan o'yinlar orqali bolalar harflarni tanish, so'zlarni tuzish va tovushlarni ajratish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Multimediali mashqlar: Audio va video materiallardan foydalanish orqali tovushlarni eshitish va farqlash qobiliyati rivojlanadi.

3. Elektron trening dasturlari: Maxsus logopedik dasturlar yordamida yozish mashqlari, diktantlar va bo'g'inlarni tuzish mashqlari bajariladi.

4. Vizual materiallardan foydalanish: Rasm, animatsiya va grafik elementlar bolalarning idrokini kuchaytiradi va yozma nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

Logopedik mashg'ulotlarni tashkil etishda raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan logopedik mashg'ulotlar quyidagi bosqichlardan iborat bo'lishi mumkin:

1.Diagnostika bosqichi – bolaning yozma nutqidagi xatolarni aniqlash.

2.Korreksion mashg'ulotlar – interaktiv o'yinlar va mashqlar yordamida kamchiliklarni bartaraf etish.

3.Mustahkamlash bosqichi – o'rganilgan ko'nikmalarni turli topshiriqlar orqali mustahkamlash.

Bunday mashg'ulotlar bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi kerak. Yozma nutq buzilishlari bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ish jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar, multimediali mashqlar va elektron dasturlar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda yozish va o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar bolalarda qiziqish uyg'otadi, ularning diqqatini faollashtiradi hamda logopedik korreksiya samaradorligini oshiradi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida logopedik ish jarayoniga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN BOSHQA ADABIYOTLAR:

1. Ayupova M.Yu. Logopediya. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 256 b.
2. Volkova L.S. Logopediya. – Moskva: VLADOS, 2008. – 703 b.
3. Levina R.E. Osnovy teorii i praktiki logopedii. – Moskva: Prosveshchenie, 1968. – 367 b.
4. Luriya A.R. Osnovy neyropsixologii. – Moskva: Akademiya, 2003. – 384 b.
5. Filicheva T.B., Chirkina G.V. Ustranenie narusheniy rechi u detey. – Moskva: Prosveshchenie, 2005. – 240 b.
6. Vygotskiy L.S. Myshlenie i rech. – Moskva: Labirint, 1999. – 352 b.
7. Nurkeldiyeva D.A. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 224 b.
8. O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risida Qonun. – Toshkent, 2020. – 45 b.
9. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. – Toshkent, 2018. – 160 b.
10. Begmatov E., Mamatov A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. – 200 b.